

SUSUZ YAZ İÇİN YOLLARDA...

İlker Mutlu

Kadim bir dostla yıllar sonra...

Alaçatı, Ilica, Çeşme, Ildır, Dalyan derken Ege'nin keyfini epeyce çıkarmıştım ama aklım buralara kadar gelmişken mutlaka gerçekleştirmem gereken ziyaretteydi: *Susuz Yaz*'ın (Metin Erksan, 1963) çekildiği, Anadolu'da çeşitli yönleriyle eşi benzeri olmayan o Alevi köyünü, Bademler'i görecektim! Neticede bu tatil bana çok sevdiğim bir filmin çekildiği mekanları ziyaret etme, filme köylülerin gözünden bakarak bir yazı hazırlama fırsatı verdi.

Urta-Bademler: Emsalsiz Bir K6y

Bademler, alışıldık Anadolu k6ylerine benzemiyor. Altyapısı tamamlanmış; yolları, sokakları d6zg6n ve temiz, sakin bir k6y bulduk karşımızda. K6y6n kendine ait bir k6t6phane binası bile vardı!

Binadan çıktığımda ilk anda g6z6me çarpmayan ama d6zenlice konmuş y6nlendirme tabelalarıyla k6y6n kolayca gezilebileceğini fark ettim. Bir tabela aşağıyı, K6y Tiyatrosu'nu işaret ediyordu!

Susuz Yaz'a dair izler bulmak için muhtarın kahvesine vardım. Muhtar o günleri yaşamış ve anlatabilecek tek kişinin Şadi Bey olduğunu söyledi, ancak yaşlı ve hasta olduğunu ekledi. Köyün kahveye çok yakın olan müzesini görmemizi söyledi ve yanımıza Aşık diye çağırdıkları bir görevliyi katıp, uğurladı. Şadi Bey ve Aşık adları bu kişilerin gerçek isimleri değildi. Köydekilerin çoğu o tiyatrodaki çeşitli rollerde sahne almışlardı ve genelde orada tutuldukları bir rolle anılmaktaydılar.

Şansım yaver gidiyordu. Şadi Bey bir ağacın gölgesinde sandalyesine sığınmış, keyifle oturmaktaydı. İlk andan kanım kaynayivermişti bu ihtiyara. Aşık bizi onunla tanıştırdı ve aceleyle ayrıldı. Biz de o ağacın gölgesinde derin sohbetimize başladık.

İlker Mutlu: *Şadi Bey, Sekans dergisi adına görüşmek istedim sizinle. Amacım, Susuz Yaz ile ilgili olarak görüşebileceğim birilerini bulmaktı, beni size getirdiler.*

Şadi Bey: Bu filmi 1963'te çektiler. Biz aslen tiyatroyla ilgiliyiz. Ben 1926 doğumluyum. Bizim zamanımızın öğretmenleri... o zaman öğretim 3 yıld, ilköğretim. 4 yoktu, 5 yoktu. 33'te babam beni okula yazdırdı. 34, 35'te bir tiyatro öğretmenimiz vardı. Yedek subaydı. Konuşurken, günün anlamını anlatırken, mesela 23 Nisan, Cumhuriyet Bayramı... masaya, kürsüye vurdu mu böyle, gözlerinden yaş akaraktan anlatırdı. Tiyatroyu aşlamak istedi köye, bize tiyatroyu o aşıladı. Eser buldu, ufak buldu, büyüttü. Burada on bir sene kaldı. O vesileyle tiyatrodan oynadım. "Meydan" piyesi. Meydanda oynadık. Şadi rolü işte, benim. O günden bu yana ismim Şadi kaldı. Bütün köy de beni "Şadi Bey" diye bilir. Onu takiben üç-dört piyes oynandı. Sonra, o asker öğretmenimiz başka yere tayin oldu. Köy kendi başına, ufak tefek oyunlar... Biz köyde on beş, yirmi kişi idik. Tiyatro, salon yok zaten. Tütün depoları var, geniş, orada ufak ufak sahneler... Ne yapıyoruz? Tahta parçalardan kapı, çarşaftan perde yapıyoruz. Askerden geldik, başladık kendi aramızda kitaplar almaya. Duyan, İstanbul'dan geliyor, Avni Dilligil'ler, o günün bir sürü şeyleri geliyor, bizi seyrediyorlar... Böylelikle 60'lı yıllara gelindi. "Tiyatro yapalım. Yardım edelim biz de." dediler. Geliyorlar, burada oyun oynuyorlar. Gelirini az da olsa, bağışlıyorlar buraya. Biz, oynadığım oyunda, mesela İzmir'e gidemedik. Seferihisar'da, Urla'da, birkaç ilçede oynayabildik. Bu sefer de tiyatro yapmaya para yok. Biz zaten köyde parayla oyun oynamıyoruz. Tiyatronun yerine taşlar getirttik, yıgdık. Pencere başlarına kadar tiyatroyu ayağa kaldırdık. Projesini çizen olmadı. Köylümüz vardı, arkadaşımız, mühendisler, mimarlar vardı. Onlar çizdiler, çizdirdiler kendileri. Yapamadık, o şekilde kaldı. Durmuş Yaşar var burada, Selçuk Yaşar, İzmir'in zenginlerinden. Sahip çıktı, o tamamladı üstünü. Velhasıl ben 67'ye kadar oynadım. Ondan sonra gençlere bıraktık...*Susuz Yaz*'ı anlatayım ben. O 63'te işte, burada çevrildi. Şu, ileriye gidersin, orada havuz vardı. Değirmen, un değirmeni. Hülya Koçyiğit'le Erol Taş, onlar yeni çıkış yapıyor ve orada meşhur oldular zaten.

İM: *Bir de Ulvi Doğan.*

ŞB: Ulvi Doğan... Patron o, zengin.

İM: O hem yapımcısı, hem de başrol oynadı filmde. Hülya Koçyiğit'in eşini oynamıştı.

ŞB: Ulvi Doğan, tabii. Onlar, işte esas oynayanlar. Tarlada, işte denk geldik. Ulvi Doğan “Vay, ne diyon amcam?” dedi, oturdu. Orada tütün dizdik onunla. İşte bu uğraşlarımız devam ederken gördük çekimleri. İki, üç yüz metre ilerde o havuz.

İM: Hala duruyor mu?

ŞB: Havuz duruyor da suyu yok, kurudu. Değirmen bitti. Ama yeri görülür idi. Satıldı, parçalandı, geçti gitti. *Susuz Yaz* meşhur oldu, köyün de ismi duyuldu.

İM: Burada bir film daha çekilmiş galiba. Yıldız Kenter gelip çekmiş.

ŞB: Ha, onlar... *Pembe Kadın...* Çok iyi olduk, akraba gibi olduk Kenterler ile. Gelip gittiler. Müşfik var idi.

İM: Burada tiyatro olması da onun ilgisini çekmiş olabilir. Geldiler mi tiyatruza da?

ŞB: Ha evet. Uğradılar, oyun oynadılar. O zamanlar Erol Taş'ın bir kahvesi varmış İstanbul'da.

İM: Cankurtaran'da.

ŞB: İstanbul'u bilmem ben. Gitmedim. Ama biri varıp, “Bademler'denim” dedi mi, “Geç otur, ye, iç”. Kardeşi çalıştırmış. İlgi gösterirmiş Erol Taş, bizden gidenlere. Erol Taş'lar, Ulvi Doğan'lar, Hülya Koçyiğit'ler. Tabii, daha yanlarında Sarı Ali mi ne vardı, kısa boylu bir şey. O zaman gördüm ben tiyatroyla sinemanın arasındaki farkı. Erol Taş geliyor, uzanıyor böyle, zeytinin dalına. “Olmadı!”

İM: Metin Erksan değil mi? Yönetmen.

ŞB: He. “Olmadı!”. Tekrar, tekrar. Tiyatro öyle değil ki.

İM: Bir kerede oynadın bitti tabii.

ŞB: Sinemada olmadı, bir daha böyle. Sinemacılık daha kolay diyorum ben. Yani ezberleyeceksin rolünü.

İM: O kanal duruyor dediniz, kanal duruyor. Peki, bir de evleri vardı. Erol Taş'ın kaldığı ev. O ev duruyor mu?

ŞB: Evi ayrı yaptılar. Oralar hep bölündü, satıldı, başkası geldi, Van'dan geldi falan, satıldı, yerler bitti.

İM: *En azından o kanalı görebiliyoruz ama, değil mi?*

ŞB: Oradan kanalı görürsün de bir şey anlamayacaksın. Yeri, havuzu duruyor, ama...

İM: *Erol Taş'ın yüzdüğü havuz duruyor?*

ŞB: Uçmuş kenarları, havuz diyerek çok şey bekleme. Biri adam öldürmüş, hudut davası, taş, sınır davası yok. Öyle bir şey bilmeyiz.

İM: *Bir tek o filmde vardı yani? Susuz Yaz'da.*

ŞB: Onun esas yazarı Urla'da.

İM: *Necati Cumalı.*

ŞB: Evet, mübadele göçmeni. Babası Urla'ya geldi yerleşti. Necati Cumalı Urla'da avukatlık yapıyordu. O ara *Tütün Zamanı* diye yazmış bir roman. İşte, köylerinden bir kız Buca'ya kaçmış, getirmişler... Orada bir kavga çıktı, bu suyla ilgisi yok onun, başka sebeple. Ama sonra suya dönüyor. Su senindi, benimdi, başka yere akıtıyorlar. Öyle, yaz susuz geçiyor. Ona özenmiş, kendi halinde bir şey yazmış. Amcaoğulları çiftlik bakarlardı köylerde, onlardan esinlenmiş. Sonradan çok meşhur oldu.

İM: *Onun oyunlarından da oynandı mı tiyatrunuzda, Necati Cumalı'nın?*

ŞB: Yok. Ama filmin galası burada yapıldı. Biz koşturuyoruz tabii, yardımcı oluyoruz. Millet akın etti dışarıdan, İzmir'den, yakın ilçelerden... Muhtarı var, katibi var, yaşlılardan, etrafta oturanlardan, gereken yerlerde aldılar onları filme. Biz de oynamış olduk böylece...Galaya geldiler, öbür okulun yerinde. Ben de dışarıda duruyorum, gelenleri karşılıyoruz falan. İzmir Konak'ta savcıymış adam, "Sen bu köylü müsün?" dedi. "Bu köylüyüm" dedim. "Yahu, senin konuşman düzgün. Muhtar ne öyle konuşuyor?" dedi: "Ben bu köyün mıkdarıyım!" Öyle eğerek konuşuyor, ama öyle. İzmir'de mi nerde, İstanbul'da mı, seslendiriyorlar filmi. Yani bilinçli olarak, hani otantiklik katmak adına... Milletten biri gidiyor, biri geliyor. Bir öbek seyrediyor, başka bir grup giriyor. Çok kalabalıktı. Çok güzel oldu gala. Zaten onda meşhur oldular işte ikisi de.

İM: *Onu da ben merak ediyorum. Orada kullandıkları şiveye ben hiç rastlamadım Ege’de, Susuz Yaz’da kullandıkları şiveye, konuşma şekline.*

ŞB: Ha, işte muhtara öyle konuşacaksın demişler. Yani orada öyle konuşmuyordu tabii de seslendirmişler işte. Yaşlı adamlarımız vardı, görünürde oturuyordu orada, kahvenin önünde. Biri “Ben katibim” dedi, öbürü okul müdürü, biri ilköğretim müfettişi, ilköğretim müdürlüğü yaptı... Birkaç kişi gittiler yanına, havuza bakıyorlar, seyrediyorlar. Yani köylüler de filmde oldular. Ama öyle artist edildik de, beş kuruş falan veren de yok ha. Beş kuruş almazdık.

İM: *Yalnız Erol Taş’taki de büyük cesaret. O beton kanalda böyle saldı kendini, gidiyor suyun içinde. Kafası falan vurmuyor mu sağa sola?*

ŞB: Aşağı indikçe daralıyor o kanal zaten. Kenara geldi mi, daralınca, suyun içinde eliyle hareket veriyor kendine, hızlanıyor... Erol Taş, çok iyi bir adamdı ama. Öldü gitti sonra... Tiyatro şimdi gençlere emanet. İyi kötü devam ediyor işte.

Oradan ağızım kulaklarımda ayrıldım, çünkü **Susuz Yaz**’ın çekim serüvenini yaşamış birinin gözlerinde o günlerin heyecanını yakalamıştım. Sadece bu da değildi insanı heyecanlandıran; köyün bütününde kolektif bir sanat aşkı vardı. 1933’te bir öğretmen, Mustafa Anarat’ın cesaretlendirmesiyle, meydan piyesleriyle başlamıştı macera ve bugüne değin gelmişti. Nihayet 1969’da bütünlüklü bir tiyatro binasına sahip olan Bademler Köyü tiyatroları, başlangıçlarından bu yana 100’e yakın tiyatro eseri sergilemişlerdi. İşte bizim konuştuğumuz **Hüseyin Kınık**, nam-ı diğer Şadi Bey de o neferlerden biriydi. Güzel bir lafı da var Şadi Bey’in: “Tiyatro, edepli mekteptir.” M.Ö. 3. Yüzyılda şair, müzisyen, tiyatrocü ve şarkıcılardan oluşan Dionysos Sanatçılar Birliği’nin bu köyün çok yakınındaki Teos’ta kurulmuş olması, Bademler’in sanat aşkının belki de rastlantısal olmadığına işaret...

Nihayet Bademler ziyaretimin asıl nedeni olan noktaya gidiyorduk. Şadi Bey umutlarımı oldukça kırmıştı, ama ben **Susuz Yaz**’dan kalan taşları bile görmeye kararlıydım. Değirmenin ve arkının bulunduğu yere ulaşmak için hayli dar bir patikadan geçmek durumunda kaldık. Arkın kenarındaki küçük bir kuyuya “Susuz Yaz Sokağı” yazılıydı. Değirmen ve havuz çoktan ortadan kalkmıştı. Geriye kalan, Erol Taş’ın içinde akıp gittiği, içini otların kapladığı arkın birkaç on metrelik kısmıydı...

Susuz Yaz'ın çekildiği alanı belirlemenizi sağlayan tek işaret bu yazı.

Erol Taş'ın içinde aktığı arktan geriye kalanlar...